

POPOTNIK.

List za šolo in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na oceno poslane knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovoljno pošiljati (frankirani) uredništvu; naročnine, oznanila in reklamacije pa upravištvu: Reiserstrasse 8 v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če se enkrat natisne 15 kr.

Vsebina. Kako se goji v šoli sočutje. — O predelovanju nemških slovnice za slovenske ljudske šole. — Marka Fabija Kvintiljana govorniški pouk. — Botanični listi. — Hrvaški učiteljski dom. — Dopisi. — Razne stvari. — Inserati.

Kako se goji v šoli sočutje.

(Dalje.)

Ljubezen do narave je najboljši vir in podlaga za varstvo živali in rastlin. Na ta način se bo dalo najlažje raznim zločnostim, mučenju živali in poškodovanju dreves v okom priti.

Težko stališče ima odgojitelj, ako govori o škodljivih živalih, koje mora človek usmrtiti. Treba je mladino opozoriti, da se morajo te živali usmrtiti hitro, tako da ne trpe nobenih muk.

Spoznavaajo naj dobro, katere živali so škodljive. Koliko se v tem obziru greši! Koliko nedolžnih živalic smatra se škodljivih! Čestokrat ravno take, ki nam prav mnogo koristijo!

Občenje z naravo nam podaja obilo priložnosti, da gojimo pri mladini sočutje; kolikor bolj bode to pospeševalo občenje s svojim bližnjim, s človekom. Tukaj vplivajo na se enaka bitja, bitja, ki se popolnoma sporazume. Naravno je, da morajo otroci v prvi vrsti občevati z otroci. Pri teh se še samočutje ni razvilo, vse, kar v notranjem čutijo, se tudi na obrazu bere. Zaradi tega nastane veliko lažje sočutje.

Prva in najimenoitnejša prilika za občenje otrok med seboj je domača hiša. Tukaj občujejo med seboj brati in sestre, koje veže naravna vez.

V šoli pride otrok v večji krog tovarišev. Tukaj se snidejo raznovrstni značaji, ki so si tuji. Glavni vzrok, zakaj se učenci z začetka ne morejo šoli privaditi je ta, da so si pojedini tovariši celo tuji. Učitelj bo toraj moral skrbeti, da se vsi tovariši kmalu spoznajo. Pospešuje naj naklonjenost in prijateljstvo, z vsemi naj ravna dobrohotno in enako. Če učenci vidijo, da je učitelj pravičen, da z vsemi enako ravna, oklenili se bodo drug drugega, podpirali se med seboj; učenec, ki je bolj nadarjen, pomagal bode slabjemu. Tako nastanejo mej učenci prijateljstva — večasi za celo življenje.

Če součenec zboli, ne pozabimo nanj v šoli. Poprašujmo, kako se mu godi, kedaj bo spet prišel v šolo itd. Če umrje tovariš, spremimo mrliča do groba; tudi pozneje se še spominjajmo na umrlega z ljubeznjivimi besedami.

Naša skrb naj bo, da dobi šola značaj družine. Učenci celega zavoda se naj večkrat snidejo. Ne sme se pozabiti, da je igra prav velike važnosti. Gojimo pri učencih veselost, ne kalimo njim veselih iger; če storimo tó, zadošimo mla-

dini najlepši zaklad: veselo srcé. Važen pomen imajo razne šolske svečanosti. Če se pri teh neprisiljeno, prav z radostnim srcem igra, deklamuje in popeva, če je prava navdušenost, tedaj imajo taki dnevi imeniten pomen v odgojevalnem obziru.

V sredini vsega šolskega življenja je učitelj sam. Njegova prva lastnost naj bode ljubezen; brez te bo celo poučevanje brezuspešno. Na to naj učitelj ne pozabi. Ves čas, kojega preživi v šoli, naj posveti mladini. V šoli bodi učitelj veselega srca; na skrbi in tuge, ki ga morebiti tarejo, naj pozabi. Učitelj naj porabi vsako priložnost, da pokaže mladini ljubezen. Nemogoče je sicer, če imamo pred seboj nad sto učencev, se s vsemi baviti, ali zadostovalo bo, ako temu podaš roko, unega prijazno pogledaš itd. — Kako to učenca razveseljuje! Le spomnimo se mladih let, ko smo bili sami v šoli.

Učitelj naj ne kaže vselej strogo svoje avtoritete; gotovo ne bo škodovalo njegovemu ugledu, ako se učencem pri igri pridruži. Slabejim naj bo prijatelj, ki rad vselej pomaga; obžaluje naj, če je kaka naloga spodletela, nasproti pa naj izraža veselje, če se je naloga dobro obnesla. Res, da vselej nismo prav razpoloženi, mnogo neugodnih razmer učitelju greni veselje; ali humor nas naj ne zapusti; on naj bode učitelju zvest „vademecum“!

Mej neugodnimi razmerami je v prvi vrsti domača odgoja, ki nam nasprotuje. Za blaženje srcá se v domači hiši prav malo stori. Čestokrat se ravno nasprotno, pogubno deluje. Zaradi tega se nam v šoli godi, kakor ubogemu Sisyfu, ki je obsojen, da valja na strmi breg skalo, katera pa mu vselej uide. Da nahajamo dandanes pri mladini toliko surovosti in trdosrčnosti, da se tolikrat slišijo pritožbe o brezsrčnosti otrok proti starišem, o divji črti človeka do svojega bližnjega, zakrivila je mnogokrat domača odgoja ali bolje: zanikrna brezbriznost starišev do svojih otrok.

Govoril sem sedaj o razmerah, v kojih občenje z naravo in s človekom rabi za odgojo srca. A vselej ni mogoče v resnici občevati; to občevanje mora nadomestiti idealno. V ta namen nam služi pouk; on nam je izvrstno sredstvo, da dosežemo naš namen. (Konec sledi.)

— 213 —

O predelovanju nemških slovníc za slovenske ljudske šole.

Kakor je iz poročil razvidno, se bode letošnje uradne učiteljske konference na Spodnjem Štajerskem več ali manj bavile med drugim tudi z vprašanjem, kako predelati slovensko-nemške slovnice. Predmet je važen zadosti in vreden zdatne pozornosti.

Po mnenju nekaterih naj bi „Prva nemška slovnica“ obsegala blizo isto slovniško tvarino, katero skrajšano in stisnjeno obravnava „Slovniški dodatek y Začetnici“ — toraj brez stroge abecedniške tvarine; pač pa naj bi bila pridjana zbirka berilnih vaj tej stopnji slovniške izobraženosti primernih.

Da si se nam zdi slovniška tvarina v „Dodatku“ tako po kakovosti kakor po količnosti primerna, si vendar tega z ozirom na praktičnost obravnave ne upamo po vsem trditi.

Ako bi ugajalo Vam, g. urednik, objaviti čisto osebno mnenje iz praktičnega stališča mojega, Vam v sledečem podajem mali črtež za par strani — bodoči I. nemški slovnici — na prostovoljno poskušnjo.

I. Abeceda.

Prva nemška slovnica naj začinja s tiskano malo in tiskano veliko abecedo — poleg teh na drugi — desni strani naj bo pisana mala in pisana velika abeceda; pri pisani abecedi naj se rabijo najnavadnejše in najložje oblike pismen, kjer pa ima eno pismo več enako rabljivih oblik, naj se ostale do-
dežejo v oklepju; vsaki abecedi naj se pridene (pod vsako pisme ali poleg nje) slovenska abeceda.

Predstoječo uvrstitev usojam si sè sledečimi razlogi podkrepiti:

Vsak učitelj, ki se že več let ukvarja s tem poukom, mi bo iz lastne skušnje pritrdil, da se slovenskim otrokom, ki se že v drugem ali v tretjem šolskem letu pričenejo nemščine učiti, prav dostikrat pismena ali črke mešajo pri čitanju kakor pri pisanju. Tiskan B in ß, S in Š itd. vedno zamenjavajo; kaj pa še le pri pisanju! Tu je dostikrat res čudna mešanica skupej. — Pred otrokovimi dušnimi očmi so se utisi raznih podob pismen ali črk prehitro vrstili drug za drugim, tako da niso več samostojni, ampak se drug drugega dotikajo ali se celó pomešavajo. Prva krivda temu je nedvomljivo ta, da se prehitro začinja z drugim deželnim jezikom, ko še ne poznajo v materinem jeziku ne govornih razpolov, ne sprege ne sklanje, skratka, slovnico slovensko še komaj poznajo po — unanjih platnicah ali stranicah. Tistim, ki trdijo, da se more na tej stopnji v obeh jezikih uštrieno z vspehom podučevati, tukaj ni odgovarjati, čitajo naj veljavne pedagoge, če sami nimajo lastnihkušenj.

Druga krivda, da otroci na tej stopnji tako črke menjavajo, je ta, da v sedanjih abecedah nimajo tako razvidno postavljenih abeced, namreč kakor zgoraj navedeno. Tu je treba, da so črke ali pismena vse skupaj, da jih otrok hitro najde in lahko drugo z drugo primerja, ne pa jih po vseh bukvicah iskati morajo. Dokler pa se otroci borijo s pravilno in točno vporabo črk, ne kaže, da bi začenjali sè stavki, katerih ne umejejo; ne kaže jim neumevnih stavkov staviti v zgled in iz njih izpeljavati pravila.

II. Pisava in izgovarjanje nemških samoglasnikov.

Tem naj sledé nemški a) dvoglasniki, n. pr.: ei, eu, ai, æ. b) preglasniki n. pr.: ä, ö, æ. c) oblike samoglasnikov, zaznamovane s kako drugo črko (ali pismenom), n. pr.: aa, ah, ie, ich, ih, eh, æ.

Opomba. Kjer stojita dva samoglasnika skupaj, izgovori se le eden, pa ta se na dolgo zategne, izgovori; isto tako se tudi h, ki stoji za samoglasnikom in t, ki stoji za i ne izgovarja — je nem ali mutast; pisati pa se mora zato, da se predstoječi samoglasnik zategnjeno izgovarja.

Naloga. Čitajte pravilno sledeče besede: Haar (*las*); Hhle (*šilo*) — in tako zglede za vsak slučaj posebej.

Isto tako naj se uvrste soglasniki, ki zaznamenujejo naglašeno kratkost prejšnjega samoglasnika ali sploh na izgovarjanje vplivajo, n. pr. po dva soglasnika skupej (za vsak slučaj naj se po nekaj zgledov navede kar sproti); potem mesto ff—f, ð—ð itd. in pisava raznih f, ð, ð, æ. — Naloga.

III. Osebni zaimek.

Osebni zaimek s pomožnim glagolom „sein“ v sedanjem času v ednini in množini, naposled v dvojini.

Naloga. Povejte (zapišite) po nemški: Ti si. Mi smo itd.

Naloga. Povejte (zapišite) slovenski: Sie ist. Sie sind. Ich bin etc.

III. Goli stavek.

(Osebek je osebni zaimek, dopovedek pa pridevnik.)

A. Pridevnik.

Gut — dober, groß — velik, jung — mlad (kakih 20 pridevnikov).

Opomba. Pridevniki se v nemščini, če stojé kot dopovedki, nič ne spreminjajo, ne po osebah, ne po spolih pa tudi po številih ne.¹⁾

Naloga. Napravite stavke za vsako osebo po enega, vsakemu stavku bodi dopovedek gut; nemškim stavkom pristavite tudi slovenske! (Za vsakim stavkom stavite piko! kako bote pisali za piko!)

Naloga. Vsakemu zgoraj navedenih 20 pridevnikov denite spredej kot osebek en osebni zaimek v ednini in množini!

Naloga. Zapišite 24 stavkov; osebek naj bo kak osebni zaimék, dopovedek pa kak poljubni pridevnik (Pridevnike si poiščite zadej v besednjaku!) Nemškim stavkom pridenite tudi slovenske!

Naloga. V sledečem spolnite rize s kakim pridevnikom.²⁾ Ich bin —. Wir zwei sind —. Ihr seid —, etc.

B. Samostavnik.

a) kot osebek.

Spolovnik (člen). Po čem spoznamo v slovenskem spol samostavnikov?

V nemškem pa so posebne besedice, spolovnik ali člen imenovane, ki zaznamujejo spol in sicer stavimo v določnem zaznamovanju der za moški, die za ženski in das za srednji spol; te besedice stojé vselej pred samostavnikom, n. pr.: Der Schüler — učenec, die Tafel — tabla, das Kalb — tele.

Naloga. Poiščite v besednjaku in zapišite po 20 samostavnikov m., ž in sr. spola z dotičnim členom.

Naloga. K sledečim samostavnikom — osebkom poiščite primernih dopovedkov — pridevnikov — na vprašanja: kakšen, a, o? — Der Knabe — deček, der Herr — gospod, die Schule — šola, die Tante — teta, das Lamm — jagnje, das Brod — kruh (itd. kakih 20), n. pr.: Der Knabe ist jung — Deček je mlad.

Opomba. Ako pa govorimo nedoločno o kakem samostavniku, takrat pa stavimo namesto določnega spolovnika nedoločni ein za moški, eine za ž. in ein za sr. spol. N. pr.: Ein Knabe, eine Schule.

Naloga. Stavite v prejšnji nalogi namesto določnih členov der, die, das nedoločne ein, eine, ein. N. pr.: Ein Knabe ist jung.³⁾

¹⁾ Kjer se kako pravilo ne dá izpeljati iz otrokom že vsaj po nekoliko znanih zgledih — tam naj se kar naravnost pové, in temu naj sledé še le zgledi in naloge. V tem slučaju so spredaj stoječi zgledi le potrata in zmošnjava.

²⁾ Umeje se, da mora otrokom iz slovenščine znano biti: stavek, osebek, dopovedek, samostavnik, zaimék, pridevnik itd., dokler v tem niso trdni, naj se z nemščino ne začinja — „pod smrtnim grehom ne“!

³⁾ Nedoločni člen se v slovensko nič ne prelaga.

Naloga. Poiščite sledečim dopovedkom primernih osebkov — samostavnikov z določnim členom. — ist alt. — ist neu. — ist rund. — ist reich. — ist grün. — ist hoch. (kakih 25.)

Naloga. Prejšnjo nalogo izdelajte z nedoločnim členom.

Naloga. Povejte prejšnjo nalogo po slovensko.

Naloga. Kakšne so naslednje reči ali osebe: Papir, travnik, konj, vol, hlapec, mizar, (kakih 30.)

Naloga. Prejšnjo nalogo izdelajte po nemški a) z določnim b) z nedoločnim členom.

b) samostavnik kot dopovedek.

Od oseb ali reči se pa tudi lahko pové kdo ali kaj so. Nemei takrat v dopovedku navadno rabijo nedoločni člen ein, eine, ein, kateri se pa v slovenščini kakor v osebkui tudi v dopovedku ne prestavlja — kakor bi ga ne bilo.

Naloga. Povejte kdo ali kaj so: Brat, smereka, pes, skleda, nož (kakih 20).

Naloga. Prejšnjo nalogo zapišite po nemški. N pr.: Der Bruder ist ein Tischler. Die Fichte ist ein Baum.

Naloga. V sledeči nalogi stavite mesto riž primerne samostavnike. — ist ein Schüler. — ist eine Stühle. — ist eine Speise. — ist ein Baum. — ist ein Werkzeug, zc.

Naloga. Izdelajte prejšnjo nalogo slovensko!

Naloga. Preložite sledeče stavke na nemški jezik!

Opomba. Pomnite pa, če so osebkui lastna imena se jim navadno člen ne pristavlja. Janez je učenec. Ana je šivelja. Klobuk je pokrivalo. Lipa je drevo. Suknja je oblačilo. Sod je posoda. Žaga je orodje, itd.

Naloga. Zapišite 25 stavkov, v katerih bode osebek kak osebnui zaimsek, dopovedek pa samostavnik z nedoločnim členom. N. pr.: Ich bin ein Gärtner. Sie ist eine Magd. — (v ednini samo.)

Naloga. Postavite mesto riž primerne osebkui oziroma dopovedke. — ist ein Gebäude. — ist hoch. Franz ist ein —. Der Schüler ist —. — ist gesund. Das Pferd ist ein —. Es ist —. Ich bin ein —. Der Vater ist —. (kakih 20.)

Naloga. Povejte prejšnjo nalogo po slovensko.

Množno število nemških samostavnikov.

Obravnava a) samostavniki, ki se v množini nič ne spremené — razven člena n. pr.: Der Schüler — die Schüler, der Gärtner — die Gärtner, das Messer — die Messer zc. b) s končnico e, en, er, c) s preglasom in s končnicami.

Svojilni zaimsek.

Ich — mein, du — dein, zc.

Nikavnic — nicht, sein itd.

Po tej metodi sostavljena nemška slovnica bi se po naših ljudskih šolah mogla s pridom rabiti — tako misli

(Nominis Umbra. *)

*) S tem člankom hočemo sprožiti razgovor o prevažnem vprašanju, upajoč, da se ga č. učiteljstvo naše obče poprime in na podlagi nabranih si skušenj brez ovinkov svoje mnenje o stvari izreče.

Uredn.

Marka Fabija Kvintilijana govorniški pouk.

Iz latinskega jezika preložil prof. Fr. Brežnik.

(Dalje.)

Poglavje 14.

Kako se govorništvo deli?

Oni, ki so ime „retorika“ na latinski jezik preložili, so jo imenovali oratoria ali oratrix. Tem jaz ne bom odvzel zaslužene pohvale, da so poskusili zaklad latinskega jezika pomnožiti. Pa nam, kedar iz grškega prelagamo, se ne posreči vsaka prestava, baš tako tudi Grkom ne, kedar so hoteli v čisto grškem jeziku naše besedo izraziti. Ta prevod ni manj nevkreten kakor ona Plavtova¹⁾ *essentia* in *entia*, pa tudi natančen ni; kajti oratoria pomeni to kar *elocutoria*, oratrix to, kar *elocutrix*; retorika pa je to, kar *eloquentia* in ima gotovo tudi pri Grkih dvoji pomen. Prvič je namreč v *ars rhetorica* pridevnik kakor *navis piratica*; drugič poznamenuje stvar kakor *philosophia*, *amicitia*. Jaz hočem tukaj le bistvo označiti, kakor je grammatika *litteratura* (jezikoslovstvo) ne pa *litteratrix* kakor oratrix, niti *litteratoria* kakor oratoria; a v onem prevodu besede retorika se to ne stori. Čemu bi se tedaj vpirali, zlasti ker smo primorani tudi v drugih slučajih mnogo grških besed rabiti. Vsaj besede *philosophus*, *musicus* in *geometra* bom gotovo rabil, ne pa jim s slabim latinskim prevodom krivice delal. Napósled, ker je M. Tulij Cicero celó onim knjigam²⁾, katere je o tem predmetu prvič spisal, grški naslov dal, mi se pač ni treba bati očitanja, da sem najslavnejšemu govorniku z ozirom na ime njegove umetnosti verjel.

Tedaj se retorika (sedaj smem to besedo brez strahu pred nagajanjem rabiti) po mojem mnenju najbolje tako deli, da razpravljam o umetnosti, o umetniku in njegovem delu.³⁾ Umetnost nam bo to, čemur se je treba naučiti, namreč dobro govoriti. Umetnik pa je oni, ki to umetnost razume, namreč govornik, čegar vrlost v dobrem govoru sestaja; delo pa, katero umetnik zvrši, je izvrsten govor. Vse to se zopet v podplemena razvrščuje; pa o drugem in tretjem delu na svojem mestu, tukaj hočem pričeti razpravljati prvi del.

Poglavje 15.

Kaj je retorika in katere so njene meje?

Pred vsem, kaj je retorika? Če jo hočeš označiti, sta dve točki važni: ali se dvomi o bistvu stvari same ali o izrazu. Prvi in najhujši prepir je o tem, ker eni menijo, da se znajo tudi zlobni možje govorniki imenovati; drugi pa, katerih mnenju se tudi jaz pridružujem, hočejo to ime in to umetnost le poštenjakom dopustiti. Izmed onih pa, ki ločijo zgovornost od važnejše in bolj zaželjene pohvale življenja, so nekateri retoriko le moč imenovali, nekateri⁴⁾. znanost a ne vrolino, nekateri spretnost, nekateri umetnost a od znanosti in

¹⁾ Papirij Fabjan Plavt, prijatelj Senekin, rabil je, kakor Seneka (op. 58) poroča, prvi to besedo mesto grške *ουσις* (bitje).

²⁾ Knjige de *inventione* je Cicero sam tudi retoriko imenoval.

³⁾ Kvintilijan govori o umetnosti do konca ednajste knjige; o umetniku v dvanajsti knjigi 1—9. o delu v dvanajsti knjigi 10 in 11.

⁴⁾ Aristotel, retor. I, 2.

vrline ločeno, nekateri celo neko zlobno umetnost¹⁾ t. j. *κακοτεχνία*. Ti se skoraj vjemajo, da ima zgovernost nalogo ali pregovoriti ali tako spretno govoriti, da pregovori. To pa lahko tudi nepoštenjak stori. Zatorej se glasi navadna definicija, da je retorika, moč pregovarjanja. Kar jaz moč imenujem, zovejo premnogi oblast, nekateri vzmožnost; da se pa o tej stvari nikakor ne bo dvomilo, naj velja moč toliko kakor grška beseda *δυναμις*. To mnenje izhaja od Izokrata, če je knjiga o retoriki, ki mu se pripisuje, zares od njega. Da si ne graja govorniškega opravila, vendar nepremišljeno to umetnost definuje rekoč, da je retorika vstvariteljica pregovarjanja, *πειθοῦς ὑψηλοποιός*; jaz bi si tudi taistega izvoda besede ne bi upal rabiti kakor Enij, ki imenuje M. Cetega Suadae medulla.²⁾ Tudi pri Platonu pravi Gorgija v dialogu,³⁾ ki je po njem imenovan, baš to isto; vendar ne zmatra Platon njegovega mnenja kot svojega. Cicero piše na več mestih,⁴⁾ da je naloga govornika govor pripraviti za pregovarjanje. Tudi v retorskih spisih, katerih seveda sam ne hvali, trdi, da je namen retorike⁵⁾ pregovarjati. Pa denar tudi pregovori, in govornikova priljubljenost, vpliv, veljava, naposled še pogled sam brez besedij, bodi-si, da gane spomin na zasluge ali vsmiljenja vreden obraz ali lepa postava. Kajti ko je Antonij branec Manija Akvilija⁶⁾ obleko njegovo razgrnivši zarastice ran pokazal, katere je bil v boju za domovino spredej na prsi dobil, se ni zanašal na svoj govor, ampak je oči rimskega ljudstva premogel, katero je bilo, kakor so menili, baš najbolj po pogledu za oproščenje zatoženca pridobljeno. Da je Servij Galba⁷⁾ le s prošnjami za vsmiljenje kazni ušel, ker ni bil samo svojih majhnih otrok v zbor pripeljal, ampak tudi sina Gala Sulpicija⁸⁾ na lastnih rokah nosil, ne spričujejo le spisi drugih pisateljev ampak posebno Katonov⁹⁾ govor. Tudi Frina¹⁰⁾ je bila, kakor trdijo, od sodnikov za nekrivo spoznana pa

¹⁾ Kakor Menej.

²⁾ Prav za prav jedno, v katerem se vsa moč zgovernosti zbira. — M. Kornelij Ceteg pontifeks maksimus in pretor (213 in 211. pr. Kr.) bil je, kakor Cicero (Brut. 15) priča, nadarjen govornik.

³⁾ Pogl. 8.

⁴⁾ De or. I, 31; de inv. I, 5; acad. I, 8; ad Herenn. I, 2.

⁵⁾ De inv. I, 5.

⁶⁾ Manij Akvilij je bil konzul l. 101. pr. Kr., in je pomiril puntajoče se robove l. 99. pr. Kr. v Siciliji. Leto pozneje je bil zaradi oduševstva zatožen, pa z ozirom na izkazano hrabrost oproščen.

⁷⁾ Servij Sulpicij Galba se je nesrečno bojeval l. 151. pr. Kr. v Luzitaniji in je tako kruto ravnal s sovražniki, ki so se mu bili vdali, da je bil l. 149. pr. Kr. v Rimu zatožen, pa po tožnih in ponižnih prošnjah od ljudstva oproščen. On je bil, kakor Cicero (Brut. 86, 295) poroča, prvi govornik v svoji dobi.

⁸⁾ Kvint Sulpicij Gal, sin vrliga vojskovodje in konzula, prišel je po rani smrti svojega očeta v varstvo najbližjega sorodnika, namreč Servija Sulpicija Galbe, kateri mu je po zakonu postal jerob.

⁹⁾ Cicero de or. I, 53.

¹⁰⁾ Frina je bila zaradi lepote glasovita hetera v Atenah, ki je bila najslavnejšim slikarjem grškim v vzgled za njihove proizvode, tako Praksitelu za Afrodito iz Knida in Apelu za Afrodito dvigajočo se iz morja. Bila je neki tako lepa, da je vse očarala; edini modrijan Ksenokrat se ji je vstavljal. Od nje razžaljen govornik Evtija jo je zaradi brezboštva zatožil, njen prijatelj Hiperid pa jo je branil, iz prva brez uspeha, a potem, ko je krasoto njenih prs razkril bil, je zmagal.

ne vsled Hiperidovega govora, čeprav je bil izvrsten, ampak s kazanjem telesa, katero je bila razgalila, da-si je vže tako zelo lepa bila. Če pa vse to pregovarja, omenjena definicija ne zadostuje. Zbog tega so se oni posebno natančni videli, ki so taistega mnenja o retoriki trdili, da je ona vzmožnost z govorom pregovoriti.

To definicijo je izrekel Gorgija v taisti knjigi, katero sem preje omenil po Sokratu skoraj primoran; od njega se ne razlikuje mnenje Teodektovo, bodi-si, da je knjiga o retoriki njegova, ki nōsi njegovo ime, bodi-si, da morda Aristotelova; v onej se čita, „da je namen retorike ljudi z govorom po govornikovi volji voditi“. Pa tudi ta oznaka ne zadostuje; kajti z govorjenjem pregovarjajo ali dobivajo na svojo stran tudi drugi n. pr. ljubice, prilizovalci in zapeljivci.

Nasproti pak govornik ne pregovarja vselej; tako da včasih to ni njegov pravi namen, včasih pa je podoben onim, ki niso z govornikom v nobeni zvezi. S to definicijo se deloma vjema Apolodor trdč, „da je prva in najvažnejša naloga sodnijskega govora, sodnika pregovoriti in njegovo mnenje za to, kar hočemo, pridobiti“; kajti tudi po njegovem mnenju je človek od sreče odvisen, tako da oni, ki ne pregovori, ne more tega imena obdržati. Nekateri niso na vspeli govora ozira jemali, kakor Aristotel,¹⁾ kateri pravi: „Retorika je vzmožnost vse poiskati, kar pomaga v govoru poslušalce pridobiti“. Pa ta definicija nima samo one napake, kakor preje omenjene, ampak vrh tega tudi še to, da le iznajdbo obsega, ki brez besedij ni govor. Hermagor,²⁾ ki trdi, da je njen namen „pregovarjaje govoriti“, in drugim, ki to isto mnenje pa ne s čisto taistimi besedami izražujejo, in kažejo, da je njen namen „vse povedati, kar je v pregovarjanje neizogibno potrebno“, se je zadosti odgovorilo z dokazom, da ni govornikova naloga le pregovarjati. Tem definicijam so bili pridejani mnogokateri pristavki. Nekateri so menili, da se retorika peša z vsemi stvarmi, nekateri pa, da le s stvarmi, ki meščane zadevajo; katero izmed obeh je bolj resnično, bom na onem mestu dokazal, ki je za to vprašanje določeno. Zdi se, da je Aristotel vse govornikovemu področju podvrgel, ker pravi, da je retorika vzmožnost vse zapaziti, kar se v kaki stvari pregorljivega nahaja“. Tudi Patrokel, ki sicer ni pristavil „v vsaki stvari“, nič izvzemši to isto priznava; on jo namreč imenuje vzmožnost to najti, kar v govoru pregovori. Pa tudi ta definicija obsega le iznajdbo. Tej napaki se ogiba Diodor³⁾ trdč, „da je retorika vzmožnost v govoru verjetne stvari najti in je lepo izraziti“. Pa ker tudi oni, ki niso govorniki, verjetne in pregovorljive stvari nahajajo, daje s pristavkom „v vsakem govoru“ ime najlepše umetnosti tudi onim, ki v hudo delstvo svetujejo, še bolj kakor oni zgorej omenjeni. (Dalje sledi.)

¹⁾ Retorika I, 2, 1.

²⁾ Hermagora je bil učitelj zgovornosti za časa cesarjev Avgusta in Tiberija in je bil učitelj Gadarskega Teodora.

³⁾ Katerega Diodora da je Kvintilijan menil, se ne da natančno dognati. Verjetno je, da je mislil na onega, ki je bil rojen v Karskem Jasi in se z modroslovjem pečal. Ta je živel nekaj časa na dvoru pri Ptolomeju Soterju.

Botanični listi.

(Spisal Fr. Kocbek.)

VII.

Dragi tovariš! Sprehajaje se mej njivami, kjer težki klasi zorečega žita kimajo v kmetovo veselje, zapaziš dobro znan **divji mak** (*Papaver Rhoeas* L.), kateremu pravijo Savinčani „putfelce“, čudno ime — trd oreh našim nebrojnim jezikoslovcem. Tik tega najdeš **njivnega črniveca** (*Melampyrum arvense* L., *Acker-Wachtelweizen*). Ta njivni plevel ima suličaste, na dnú zobate liste. Bagrenasti in zlatorumeni cveti stojé v dolgih listnatih klasih. Krovni listi so začetkoma bagrenasti, kasneje zeleni. Cveté junija do septembra. — Kraj gozda cveti pa sorodnik **grebenastoklasnati črnivec** (*M. cristatum* L., *kammähriger W.*), kateri ima gost in četrioglat klas. Krovni listi so kratki, nazaj zavihnjeni, kratko grebenasto napiljeni, na dnú rudeči. Cvetna cev je rudečkasto-bela z rumeno spodnjo ustno. — Češče najdeš pa **modrega črniveca** (*M. nemorosum* L., *blauer W.*), katerega krovni listi so srčasto-suličasti, zobati in modri. Cvet je zlatorumen. Črnivci spadajo k zijalkam ter imajo dvoustno cvetno cev in po 4 prašnike, od katerih sta dva daljša, dva krajša.

Ob robu gozda zagledala sva grahor, kateri se v prvem hipu zdí, da je spomladanski grahor ter se je najbrž zapoznil. Liste, cvete ima iste, le steblo je krilato, na koreninicah pa visé gomolji. To je **gomoljast grahor** (*Orobis tuberosus* L., *knollige Walderbse*) in cveté kaka dva meseca kasneje.

Oglejva še **travniški oslad** (*Spiraea Ulmaria* L., *Wiesen-Spierstaude*). Precej močno steblo nosi velike, pretrgano pérnate liste z 5—9 široko-suličastimi lističi, ki so nepravilno zobati, spodej belo dlakasti. Mali, rumenkasto beli in dišeči cveti so v sestavljenem latu vrh stebela. Raste najraje na močvirnih krajih.

Ob bregu bližnjega potoka, ki šumlja mimo gozda, seznaniva se še z **medvedovim latjem** (*Spiraea Aruncus* L., *Federbusch-Spierstaude*). Veliki listi so 2—4krat pérnato sestavljeni. Beli, dvodomni cveti stojé obilno na tankih klasih, ki skupno tvoré velik čop ali perjanico. Osladi so iz rodu rož.

Dalje gredé po hladnem gozdu naletiva na **kaduljastolistnato bučenico** (*Teucrium Scorodonia* L., *salbeiblättriger Gamander*). Dlakasto steblo je na vrhu vejnato, na dnú leseno. Srčastojajčasti, narezano zobati, grbavi listi stojé nasprotno. Bledo rumeni cveti so v enostranskih grozdih. Raste v raznih krajih Spodnje Štajerske.

Navadna bučenica (*Teucrium Chamaldrys* L., *gem. Gamander*) rasie pa bolj na solčnatih in kamenitih krajih. Nizko steblo ima jajčaste ali podolgaste, klinaste liste, ki so precej globoko nerezani. Bagreni, redko beli cveti, stojé po 4 v vretenu ter tvore kratek, vrhni grozd.

V gorskih gozdih še cveté **volčja črešnja** (*Atropa Belladonna* L., *gem. Tollkirsche*), katera je itak dobro znana ter se lahko spozna na višnjevorujavih, zvonastih cvetih in svetlo črnih okroglih jagodah. Vajnato in zelnato steblo do 1½m visoko. Volčja črešnja je zelo strupena, vendar se v nekaterih krajih nahaja redkeje. — Zato bi bilo dobro, ako bi si učitelji v vsakem kraju dobro zapomnili nahajališče strupenih rastlin, da je znajo poiskati, kadar je je treba v šoli obravnavati. Ne bilo bi morebiti odveč, ako bi pri vsaki šoli bila natanko zapisana nahajališča strupenih rastlin, ki rastó v okolici.

Na pustih, kamenitih krajih raste v tem času tudi **navadni zobnik** (*Hypochaeris niger* L., *gem. Bilsenkraut*), dlakasta in smrdeča rastlina. Kratko-peceljnat blede-rumeni cveti, prepreženi s temno-vijoličastimi žilami, stojé v enostranskih, listnatih, zaviljenih grozdih. Zeló strupen.

Bledorumen naprstec (*Digitalis ambigua* Murr., *blassegelber Fingerhut*) raste zopet v gorskih gozdih ter je žlezato dlakast. Velikih, žepeno-rumenih cvetov je 10—15 v grozdu, ki so zvonasto razširjeni.

Zeló redek pa je **gladek naprstec** (*Digitalis laevigata* Waldst. & Kit., *glatter Fingerhut*). Golo steblo je do 1m visoko. Listi so sulicasti, tú in tam zobati, ali celorobi in goli. Cvetna cev je do 2cm dolga, okrorumena z rujavimi žilami. Spodnja ustna je belkasta, modro-zeleno žilasta, dlakasta ter dolga kakor cvetna cev. Raste na suhih, prisojnih krajih v Kranjski in Spodnjem Štajerskem. — Maly-jeva „Flora von Steiermark“, pag. 143, ima kot jedino nahajališče te rastline: kamenite hribe pri Rogateu (Vest po Hostu). Meni se je posrečilo najti novo nahajališče redkega naprsteca na južni strani Kotečnika pri Libojah. Tu raste pod velikimi pečinami predno se pride na vrh od Liboj sem. — Dné 17. t. m. pa, ko sva z g. Zupanek-om plazila po Kamniku, našel sem tú drugo nahajališče gladkega naprsteca, kjer prav obilno raste.

Konečno naj še omenim **klinčka** (*Dianthus Caryophyllus* L.), ki je plemenska vrst našemu vrtnemu klinčku. Cvet je svetlobagrenast in dišeč, listi pa modrozeleni. Raste na pečinah Kotečnika in Kamnika ter je za štajersko **evetano nova rastlina**, ker je Maly-jeva „Flora“ ne imenuje.

Hrvaški učiteljski dom.

Odkar se je hrvaško učiteljstvo leta 1865. prvokrat v Zagrebu séslo na večji shod, začela je rasti njegova zavest, ki ga je prešinila, da ga je nalik električni sili okrepila v celokupnost.

Trdna samozavest, žarki plamen oduševljenja, čvrsta želja za napredkom in znanjem ter železna volja za dobra in plemenita dejanja storili so hrvaškemu učiteljstvu krasne stečevine. Kdo jih ne pozná?! — „Učiteljska zadruga“ in „Hrvatski pedagoško-književni sbor“.

In leta 1871. šteló je prvo občno učiteljsko zborovanje v Zagrebu blizu 1000 učiteljev. Prihitali so iz vseh krajev domovine svoje, da sodelujó pri sestavljenju novega šolskega zakona, ki je tudi leta 1874. dobil pravno moč ter hrvaško učiteljstvo postavil na mlade, zdrave in samostalne noge. — Od zdaj naprej delali so hrvaški sódrugi neumorno za povzdigo svojega stanú in za razvoj národnega šolstva.

Največ zaslug stekel si je v tej preporodni dóbi g. Ivan Filipović, katerega po vsej pravici lahko imenujemo prvaka in vzbuditelja hrvaškega učiteljstva. Mnogokrat zbral je v Zagrebu somišljenike svoje oduševljajoč jih k delavnosti. In on, sam bučela marljivosti, kazal je vsakemu, kaj premore za vse dobro vneto srce in železna volja. Povsod, kjer se je imela izvesti kaka važnejša stvar tikajoča se učiteljstva, sodeloval je J. Filipović, ker je bil in še je duša vsakemu podvzetju.

Tudi „hrvaški učiteljski dom“, ki se baš stavi, je njegova misel. Pri glavnem letnem zborovanju „pedag.-knjiž. sbora“ leta 1883. govoril je vzorni Filipović tako-le: „... Kad vse to, moja gospodo, budemo izveli, pa k tomu

budemo imali dovoljno glavnicu, da ćemo uspješan književan rad (delo) na vse strane samostalno moći pokretati (gibati) i na daljnje obrazovanje učiteljstva djelovati, a uz (pri) to budemo sjedili u svom vlastitom domu, u kojem ćemo imati dovoljno prostorija za svoju knjižnicu, za svoju nakladu (zalogu), za svoje sbirke, za svoju čitavnicu, za svoje skupštine i sastanke, koje evo u tuđih prostorijah držati moramo; jednom riječju (besedu) za sav svoj književni i društveni život ostaloga hrvatskoga učiteljstva: samo onda, moja gospodo, a ne prije, bili bi na žudjenoj (hrepeneći) svojoj meti, koju sada smo iz daleka nazrijevamo, ali do koje nam je još dalek i dalek put, pun truda i napora. ... Ja imam, moja gospodo, malo nadeda će se za moga života do toga cilja doći, no ja se naslađujem i onim, što u duhu nazrijevam, da će moji nasljednici uživati. A neka nitko između vas ne rekne, da su to nemogući ciljevi. Ljudem je odlučnim, radenim i uztrajnim sve moguće, ako nigda svoga cilja s vida ne meću.“

Nikdo ni pak mislil, da bode po Filipović-u očrtana ideja toli hitro postala meso in kri. Trebalo je le prave iskre na pravem mestu, da bukne plamenom in ognjem. In zarés, ta iskra padla je kmalu na ognjišče učiteljskega zanosa in stanovske ljubezni.

Sljedećega leta 1884. o priliki ustanove „Saveza hrv. učit. društav“ in proslave desetletnice šolskega zakona sěšlo se je zopet v Zagrebu mnogo učiteljev. In takrat — dne 25. septembra — vstal je pri prijateljski večerni zabavi g. Juraj Starčević, učitelj iz Primorja ter v zanosnem govoru spomenil misel o učiteljskem domu, rekoč: „... Ne časimo časa, već si pružimo desnice mahom i stvarajmo si svoj učiteljski dom, koji će nam biti koristno utječiste, ponos i dika i nama i domovini i milomu Zagrebu“. Govornik sam položi takoj 20 gld. kot prvi prinos za to svrhu.

Rodoljubne besede genile so naenkrat vse navzoče, dokler o tem ni vedelo vse učiteljstvo in vsa domovina. Vsak učitelj štel si je v sveto dolžnost, temu namenu podariti večjo ali manjšo svoto. Tudi nežni spol, sestavivši si po raznih krajih „gospojinske odbore“, pomagal je pri rodoljubih nabirati doneske za lepo nakano. Razne prirejene veselice in loterija leta 1888.; prirejena v prid učit. doma, obnesle so se toli dobro, da je bila napominjana stavba osigurjena.

Tako je bilo mogoče, da si je osrednji odbor „Saveza hrv. učit. društava“ v svoji seji dne 6. aprila vže lahko sestavil „stavbeni odbor“, katerega nalog je voditi stavbo učit. doma. Ta odbor sestoji iz gg.: J. Filipović, prvosednik in Sk. Fabković, namestnik, od „Saveza“; St. Basariček od „Zadruga“; T. Ivkanec od „Pedag. zbora“ in A. Irgolić, blagajnik vseh teh društav.

Stavbeni odbor razpravljaj in sklepaj je ob občnih in posebnih stavbenih uvētih, predložil načrte mestnemu poglavarstvu, katero je je brez ugovora odobrilo, ter razpisal natečaje za posamezna dela.

„Napredak“ prinesel je v 12. broju sliko „Hrvat. učit. doma“, in to glavno fasado proti „sajmištvu“. Kdor je imel priložnost videti omenjeno sliko, reči mora, da bode željno pričakovan učit. dom krasno monumentalno poslopje na diko mestu Zagrebu kakor tudi vsemu hrv. učiteljstvu. V tem je hrvaško učiteljstvo prekosilo vse druge tovariše.

„Dom“ z dvojim nadstropjem zidan bode v čisti florentinski renesanci po načrtih mladega zagrebskega stavbarja g. Leona Hönigsberg-a, kateri bode stavbo tudi vodil. Glavna fasada meri 30m, stranska pa 42-9m. Da bode „dom“ zunaj in znotraj vstrezal vsem zahtevam sedanjega stavbenega okusa in vsem potrebnim ugodnostim in zdravju, ni potreba omenjati. Na oglih in pod kupulo glavne fasade postavljeni bodo idealni kipi odnašajoči se na učiteljsko delovanje, v izdolbinah na levo in desno od vhoda stala bodeta kipa dveh možev, ki sta si za šolo in prosveto naroda hrvaškega ali srbskega stekla obilo zaslug.

Navedimo še kakšni bodo prostori znotraj. V podzemlju bode razen kleti in drvarnic za „Savezo“ in stanovanja še jedno kopališče in prostori za zalogo

„književnega zbora“. V prizemlju ali pritličju bode veličajni vestibul s spominskimi ploščami, na levo in desno od njega pa društveni prostori za centralno knjižnico, za čitalnico, za zbornico, skupščinska dvorana, prostori za „gospojinski odbor“, pisarne, več sob za obsedovanje učiteljev in stanovanje za nadzorovatelja učit. doma. V prvem in drugem nadstropju bode po četiri stanovanja za osiguranje obresti od investiranih kapitalov, katere sta v stavbo vložila „Zadruga“ in „Pedag. zbor“. Ta stanovanja bode z vsemi ugodnostmi, sijajno urejena, vsako s svojim kopališčem, s svojo vodovodno cevjo, koridori pa s plinom razsvetljeni. Pozneje, ko bode dom razbremenjen, t. j. ko se bodo investirani kapitali prej navedenim društvom povrnil, porabila se bodo ta stanovanja le v društvene svrhe ter so zdaj le za potrebo v domu. V bodoče priredi se v teh prostorih stalna razstava učil ali pedagoški muzej.

Vsa stavba doma brez nakupa stavbenega prostora proračunjena je na 80.000 gld. Tretja stran se ne bode zidala. To delo ostavlja se naslednikom, da lepi stvari še tudi kaj koristijo.

Zidanje učit. doma pričelo se je 12. aprila; dne 13. istega meseca položil pa se je ob 7. uri zjutraj temeljni kamen s spomenskim spisom na oglu od „sajmistva“ in Kukovićeve ulice. Spomen-spis v debeli stekleni cevi, podpisan od odbornikov središnjega odbora „Saveza“ glasi se:

„Ovaj temelj „Hrvatskomu učiteljskomu domu“ položen je 13. svibnja „tisuća osam sto osamdeset i osme godine, a sam dom podignut je uz božji „blagoslov nastojanjem središnjega odbora „Saveza hrvatskih učiteljskih „družtva“, uz požrtvornost pučkoga učiteljstva hrvatskoga, uz pripomoć „gospojinskih odbora u Zagrebu, Vinkovcih, Varaždinu, Karlovcu i Ogulinu, „uz bratsku ljubav učiteljstva srbskoga, slovenskoga i češkoga, te uz „lijepo velikodušje hrvatskih rodoljuba. — Bio taj dom vječnim hramom „sloge, ljubavi i napredka u korist pučke prosvjete naroda hrvatskoga i „srodnih mu bratskih plemena! U Zagrebu, 13./IV. 1888.“

(Sledé podpisi).

Polaganja temelja ni se vršilo z ono svečanostjo, kakor je to običajno, in to radi tega ne, ker misli središnji odbor prihodnje leto o priliki 3. zborovanja „Saveza hrv. učit. družtva“ prirediti slavnost otvorenja in blagoslovljenja učit. doma. Pri polaganju temelja bili so navzoči gospojinski odbor, središnji odbor „Saveza“ in več zagrebskih učiteljev. Predsednik sred. odbora g. J. Filipović pozdravil je prisotne ter želel, naj se ta dom večno ponosno dviga na korist in diko učiteljstva in naroda. Potem je s kladivom trikrat vdaril po kamenu, za njim podpredsednik S. Fabković, blagajnik A. Irgolić, predsednica gosp. odbora presv. gospa K. Kukuljević-ka, podpredsednica gospa Badovinčevk-a, arhitekt Hönigsberg in podvzetnik Waidmann.

Zidanje učit. doma vrlo napreduje.

Tako si bode hrvaško učiteljstvo postavilo trajni spomenik, kakoršnega dozdaj nedostaje učiteljem inih národnosti in kateri bode še poznim vnukom pričal o delavnosti, vztrajnosti in požrtvovalnosti hrvaških učiteljev. Mi slovenski učitelji čestitamo jim na lepih stečevinah od sreča ter se radujemo ž njimi, saj se ojačenje učiteljskih interesov zajedno okrepljenje slovenskega učiteljstva. Prihodnje leto vdeležimo pa se mnogobrojno svečanega otvorenja ter jim tako pokažimo sodružno ljubav, katero nam oni v obilni meri vselej kažó.

Predstoječe črtice posneli smo po članku g. Jul. Kempf-a, natisnjenem v 16. br. „Napredka“; preostaje nam le še navesti konec onega spisa, katerega podajemo doslovno, da nam svedoči, kakošni lepi svrhi naj služi učit. dom. Evo ga:

„Neka hrvatski učiteljski dom bude svetilištem i maticom cjelokupnoga rada učiteljskoga; neka se u nj ulazeći zvaničnici okrijepe i osvježe dahom živa rada i uzorite uztrajnosti u njem. Neka učiteljski dom bude ne samo ve-

lebnom (veličastvenim) sgradom (poslopjem) i uresom Zagreba, nego neka bude svetim domom, angejskim hramom sloge, ljubavi i pregnuća (odločnost) za najuzvišenijimi ciljevi naprednoga učiteljstva. Učiteljski dom i bit će to, jer znamo, kako je postao; znamo, da ga je podiglo jedinstvo učiteljstva pučkoga, ter zajednička i vječna ljubav naroda k učiteljstvu i školstvu. Gdje obća sloga, vezana uzvišenimi ciljevi prosvjetnimi, zidje sgradu, takova sgrada mora biti neporušiva, sveta i vječna.

Hrvatski učiteljski dom nosit će u sebi napredni duh hrvatskoga učiteljstva, koji će udahnjivati u najkašnje potomstvo stališko (stanovsko).

Učiteljski dom prikazivat će vrući kucaj (bijanje) srdačne ljubavi stališke radi visokih prosvjetnih ciljeva istomisleće braće.

Učiteljski dom bit će zalogom jedinstva, požrtvornosti i skrbi cjelokupnoga učiteljstva.

Učiteljski dom bit će hramom nauke, znanja, nastojanja i budućega pregnuća učiteljskoga.

Učiteljski dom bit će sokolovim krilom podmladku (naraščaju) učiteljskomu, koji će se ujime sokoliti (spodbujati), ponositi, spominjući najvećom harnošću (hvaležnostjo) predšastnike (prednike) svoje.

Na zidinah učiteljskoga doma svjetlucet će žarka iskra učiteljskoga i obće narodnoga patriotizma, gorit će plamen zajedničkoga ponosa i oduševljenja.

Učiteljski dom bit će konačno najsvetijom idealnom zastavom, koju su podigli i najsamostalnijem osvjedočenjem svedj (vedno) više uzdižu dični zastavnici i prvaci našega učiteljstva; zastavom, s koje će se svakomu svjesnomu učitelju neprestance blistati al i u srcece ucijepiti zlatne riječi: **Dužnost, rad, napredak!**
Boril.

Dopisi.

Zidanmost. Rešitev prvega predmeta letošnjih okrajnih učiteljskih konferenc na slovenskem Štajerju daje vsem tukajšnjim učiteljem mnogo opraviti. „Ostanemo pri sedanjih slovensko-nemških knjigah ali si osnujemo nove in po katerih načelih?“ to je prevažno vprašanje, ki se rešiti ima. Zanima se pa vse deležno učiteljstvo tako živo za stvar, da je gotovo dobrega vspela pričakovati. Da bi se pa razna mnenja v tej reči kmalo v isto mēr spravila, naj se posvetujejo dotični, a priori imenovani referenti okrajnih učiteljskih konferenc že poprej s tovarši svojega okraja pa tudi z refenti drugih okrajev. Ne bode potem med sklepi raznih učiteljskih konferenc znanemitega razločka. Ne bode se potem tratil čas s praznim besedovanjem in čas je zlato, posebno pri pouku.

Referent za celjski in laški okraj je g. Bl. Kroječ, nadučitelj v Zidanmostu. Sklical je bil za 8. dan t. m. v posvetovanje o tej reči učiteljstvo laškega okraja. Zbralo se jih je lepo število. (27 učiteljev in 3 učiteljice). Gospod Bl. Kroječ je v skrbno izdelanem referatu zbranim predlagal svoje strokovnjaške nazore o tej prevažnej reči. Pri raznih točkah referata vnele so se živahne debate. Vsak je pokazal svojo resno voljo, k dobri rešitvi težke naloge po svojih močeh pripomoči. In vseh bil je dober. Izmed raznih sklepov omenim le enega. Sklenilo se je delovati na to, da se bi predelana slovensko-nemška začetnica vspojila se — seveda tudi predelano — prvo nemško slovnico v eno knjigo ter se ta na vseh slovenskih šolah vpeljala. Prevažnih vzrokov za ta sklep je obilo, pa jih tukaj navajati mi prostora ni.

Pri tem zborovanju se je razvidelo tudi, da je učiteljstvo laškega okraja v vsakem oziru krepko dovolj, osnovati samo za se novo učiteljsko društvo in ga tudi vzdržavati. Dotični nasvet se od vseh navzočih radostno sprejme. Izvoli se šestudni odbor, ki ima pravila izdelati — sploh „Laško učiteljsko

društvo" osnovati. — Zrnec je tedaj vsejano! Rasti, zrasti krepko drevo! Resnica naj bode tvoja korenina, pravica tvoj vrh in nobeden vihar te ne podere! Bog pa ti dai dosti cvetja in plodu, šolske mladine in tebi v veselje in prid. M. I.

Iz Žalca. Dne 5. julija t. l. imelo je celjsko učit. društvo svoje mesečno zborovanje. Po odpetju pesnij: „Tiha luna, Vitezevo slovo“ in „Zvezda“ otvori prvosednik zbor, tajnik prečita zadnji zapisnik, ki se z malo spremembo odobri.

Nato vname se živahen pogovor o „predelanju slov.-nemških slovnice“, katere so bile doslej nepraktične. Ko so se glavne točke o tem določile, bil je g. A. Brezovnik referentom izvoljen. Debato vdeleževali so se skoraj vsi navzoči. — Na predlogu g. A. Brezovnik-a pristopi „Celjsko učit. društvo“ kot član „Pedagogičskemu društvu“ v Krškem. — Po volitvi delegatov za zavezno zborovanje začel se je pogovor o proslavljenju 40-letnice vladanja presv. cesarja. Društvo ne bodo priredilo posebne slavnosti sedaj, ker hoče v ta povod osnovati „privatno podporno društvo učiteljsko“, kar je vže v 1 § dotičnih pravil izraženo. — Prihodnje zborovanje je meseca novembra. K.

Ptuj, 22. julija 1888. Učiteljsko društvo za ptujski okraj sklenilo je v svoji zadnji seji dne 5. t. m. slaviti na dan letošnje uradne konferencije, t. j. 9. avgusta — 40-letnico Njih Vel. presv. cesarja Frana Josipa I. V jutro tistega dne $\frac{3}{4}$ na 8. uro v minoritski cerkvi slavnostna meša s petjem Miklosič-eve meše; po konferenci skupni obed v hotelu „Vojsk“, slavnostni govor in petje. — Društvo je pravila „zveze učit. dr.“ enoglasno vsprejelo.

Novice in razne stvari.

[C. kr. dež. šolski svet štajerski] je v svoji slednji seji gospodični A deli Šel dovolil, da ustanovi v Šmarju pri Jelšah zasebni tečaj za pouk v ženskih ročnih delih, je pritrdil, da se ljudska šola v St. Jurju na Donatski gori premesti za dve leti v Rogatec in da se v enorazrednici na Sladki gori blizu Omureka začasno poldnevno podučeva. Enorazredni ljudski šoli v Dornavi in na Kapli pri Arvežu ste se razširili v dvorazrednici. število paralel na okoliški šoli v Ptujju se je pomnožilo, paralelka na ljudski šoli pri sv. Urbanu blizu Ptujja pa v razred spremenila in se ta šola kot štirirazrednica proglasila.

[Više deklishe šole na Ogrskem), katere vstanovlja naučno ministerstvo ogrsko na državne troške vže od leta 1875., imajo glavni namen povspeševati pomadjarjenje nemadjarskih narodov ogrskih. Do sedaj je teh državnih deklisih šol osem. Na njih je učilo pret. šol. leto 89 učiteljev in učiteljic, učenk je pa bilo 920, od kojih je več kot tretjina (361) hodila v drž. deklislo šolo v Budapešti. Oskrbovanje teh šol stane ogrsko državo jako mnogo denarja, in sicer na leto 158.057 gld., od katerih odpade na šolo v Budapešti nič manj nego 47.340 gld. Potem takem plačuje država na leto presečno za vsako učenko 171 gld. 80 kr. — Ali si more „magyarország“ pri svojih svetovno znanih slabih denarstvenih odnošajih privoštiti tak luksus, je pač drugo vprašanje. In vspeh?! — Ni dolgo kar je poslal nauč. minister Trefort šolskim nadzornikom okrožnico, v katerej se jako nepovoljno izrazuje ob vspehu teh dragih šol. — Habeant sibi!

[Srednje šole v Italiji.] Ne najde se z lepa država, v katerej bi bila posvetna inteligenca tako zagrizlo nasprotna svojemu verstvu in duhovstvu, nego v Italiji. Kakó zaničevalno se piše o vsem, kar je neposvetnega, ne le v političkih ampak tudi v strokovnih listih, treba je le čitati. Človek bi torej mislil, da skrbi ta posvetna inteligenca, ki ima vladino krmilo v svojih rokah, dosledno tudi za vzgojo mladine po svojih načelih. A temu ni tako! Od 728 gimnazijev jih je le 114 državnih, a 242 škofovskih. Vladnih licejev je bilo

zadnja leta 84, drugih 245 in od teh 125 škofovskih. Pa tudi po državnih šolah so učitelji duhovskega stanu jako mnogoštevilni in njim izročuje vlada sama pouk v važnih predmetih, kot v psihologiji, logiki, literaturi itd. Da, duhovnike nastavlja vlada za učitelje tudi na višjih šolah, da celo v vojaških zavodih.

[*Ljudsko šolstvo v Belgiji.*] Belgijski državni upravi podredjene šole je obiskovalo — po „Rev. pedag.“ — 1885. l. 588.804 otrok, katere je podučevalo 6165 učiteljev in 4502 učiteljice. Med temi je bilo 1416 redovnikov in redovnic. Izobraževališče za učitelje bilo je l. 1886. v Belgiji 20 za 1372 gojencev, izobraževališče za učiteljice pa 28 za 1818 gojenk.

[*Šolsko nadzorstvo na Pruskem.*] Na Pruskem je 1099 šolskih okrajev, a def. okrajnih šolsk. nadzornikov je le 234, v ostalih okrajih pa nadzorujejo šole ljudje raznega poklica. — To je res grozen nazadek v državi „božjega strahu.“

[*Pomanjkanje učiteljev.*] Anglija potrebuje 45.000 učiteljev (18 učiteljev in 27.000 učiteljic) in vsakoletno 3438 novih (1008 učiteljev in 2430 učiteljic). Iz učiteljskih pripravnic pak prihaja letno le 1678 oseb (718 moških in 960 ženskih). Vsled tega se toraj dogaja, da se jemlje na leto še tretjina učiteljev in polovica učiteljic brez strokovnjaške izobrazbe.

[*Javna cesarska knjižnica*] v Petrogradu izdala je za minulo leto na kupljene knjige in rokopise 35.000 rubljev. Izdaje čélega leta znašajo 98.085 rubljev.

[*Knjiga iz svile.*] Knjigar Roux v Lyonu izdaje molitveno knjigo v snopičih po 10 fr., katere tekst ni tiskan, marveč tkan. Vsak snopič obsega samo dva lista, ter je obrobljen s sredovečnimi okraskami. Pismo je gotiško in tkano s črno svilo na belem dnú. Celotna ta molitvena knjiga bo veljala 250 frankov.

[*Šolske hranilnice.*] V Franciji bile so šolske hranilnice vpeljene l. 1874. Od té dóbe se je našelo 6 milijonov stročjih vložnikov, ki so si prihranili okolo 6 tisoč milijonov frankov. V Ogrskeji je 612 hranilnic, ki so se osnovala l. 1875. Té štejejo 176.495 členov, samih učencev in učenk, čijih vloge v osmih letih znašajo 366.564 gld.

[*Statistika Slovanov.*] Po najnovejšem številjenju slavista Budiloviča je vseh Slovanov skupaj 94.000.000. Določeno število, v katerem se na stotine ozir ne jemlje, je naslednje: Jugovshodni: 1. Rusi: Velikorusi 40.300.000, Malorusi 17.000.000, Belorusi 3.500.000. 2. Bolgari 5.130.000; 3. Srbo-Hrvatje 6.000.000. 4. Slovenci 1.300.000. Severozapadni: 1. Poljaki 12.500.000. 2. Čehi 4.851.000. Slovaki 2.222.000. 3. Lužički Srbi: gornji 130.000, dolnji 38.000 duš. — Čehov je v kraljestvu češkem 3.470.000, na Moravskem 1.507.000, v Šleziji 120.000 duš.

[*Koliko se pri nas zakadí?*] Minulega leta zakadilo se je vkupno 77.265.872 gld. Mesečno izda se v Avstriji za tobak in smodke 6.387.145 gld., dnevno 209.988 gld., v enej uri 4.879 gld. V Češkeji pride povprečno na enega prebivalca 96 smodek, a denarjev za tobak in smodke iztrženih gld. 3.69. Mesečno izda se za tobak in smodke 1.703.197 gld., dnevno 55.995 gld., na uro 2333 gld. V Moravskeji pride na 1 preb. 82 smodek in denarjev zakajenih gld. 3.07.

[*Stritarjevih zbranih spisov*] izšel je 53. snopič. Vsebina: Hudi stric. (Konec.) — Oče za sina. — Popotna pisma.

Vabilo. Šmarijsko-rogatsko uč. društvo priredi svoje 6. zborovanje dne 2. avgusta t. l. o pol 2. uri popoldne*) v Šmarju s sledečim vsporedom: 1. Zapisnik. 2. Tolovadba s petjem. praktično z učenci R. Knašič. 3. Volitev dveh delegatov za 1. glavno zborovanje „Zaveze.“ 4. Konferenčna vprašanja. 5. Uporaba sadja, gov. g. Jos. Kotnik. 6. Dopisi. 7. Nasveti. K obilnej vdeležbi vabi odbor.

*) Ker je na Šmarijskeji šoli tudi po četrkih vesdnevni pouk, prelaga se zborovanje na popoldne, kar se naj ne smatra za pomoto. E. Blenk s. r., preds.

Štv. 335.

NATEČAJI.

1. Mesto učiteljice ročnih del na četrirazredni ljudski šoli v Šoštanju s Topolšico z navprečno nagrado 170 gl.

2. Učiteljsko mesto na enorazredni ljudski šoli na Plešivcu, III. plač. razred (tudi provizorično).

Redno obložene prošnje (ad 2 z dokazom sposobnosti za podučevanje v katoliškem verouku) naj se vložijo predpisanim potom do **5. avgusta t. l.** pri krajnih šolskih svetih: 1. v Šoštanju, 2. v Škalah. — V obeh mestih je znanje slovensščine neobhodno potrebno.

Okr. šolski svet v Šoštanju, dne 30. junija 1888.

Predsednik: **Finetti s. r.**

Štv. 603.

Učiteljska služba.

Na enorazredni ljudski šoli v Bučah se umešča učiteljsko mesto z dohodki IV. plačilnega razreda in prostim stanovanjem.

Prosilci za to mesto naj svoje redno obložene prošnje potom predpostavljenega okr. šolskega sveta vložijo do **20. dne avgusta t. l.** pri krajnem šolskem svetu v Bučah, pošta Kozje (Drachenburg).

Okr. šolski svet Kozje, dne 13. julija 1888.

Predsednik: **Dr. Wagner s. r.**

Štv. 412.

Učiteljska služba.

Definitivno ali provizorično podeli se učiteljska služba na sedaj še enorazredni ljudski šoli na Runci, z dohodki IV. plačilnega reda in s prostim stanovanjem.

Prosilci naj svoje prošnje tudi z dokazom o sposobnosti za podučevanje v katoliškem verouku vložijo do **15. avgusta t. l.** pri krajnem šolskem svetu.

Okr. šolski svet Ormuž, dne 30. junija 1888.

Predsednik: **Marek s. r.**

Štv. 395.

Učiteljsko mesto.

(Opetni razpis.)

Na dvorazredni ljudski šoli v Sromljah se umešča učiteljsko mesto z dohodki IV. plačilne vrste in prostim stanovanjem. — Ker je bilo dotično oznanilo z dne 13. marea t. l. brezuspešno, se s tem služba v novi razpisuje.

Prosilci za njo naj svoje redno obložene prošnje potom predpostavljenega okrajn. šolsk. sveta vpošljejo do **10. dne avgusta t. l.** krajnemu šolsk. svetu v Sromljah, pošta Brežice (Rann).

Okr. šolski svet Brežice, dne 5. julija 1888.

Predsednik: **Dr. Wagner s. r.**

Štv. 305.

Podučiteljsko mesto.

Na dvorazredni ljudski šoli v Št. Vidu blizu Ponkve se umešča mesto podučitelja z dohodki po IV. plač. razredu, eventuelno s prostim stanovanjem.

Prosilci in prositeljice za to mesto naj vložijo svoje redno obložene prošnje potom predpostavljenega okr. šolsk. sveta do **20. avgusta t. l.** pri krajn. šolskem svetu v Št. Vidu, pošta Št. Jur ob juž. žel.

Okr. šolski svet Šmarje, dne 6. julija 1888.

Predsednik: **Netolitzka s. r.**

Štv. 383.

Podučiteljsko mesto.

III.

Na četrirazredni ljudski šoli pri sv. Lenartu se mesto podučitelja z dohodki III. plačilnega razreda definitivno umešča.

Prosilci naj svoje prošnje do **10. avgusta t. l.** krajnemu šolskemu svetu pri sv. Lenartu pošljejo.

Okr. šolski svet pri sv. Lenartu, dne 10. julija 1888.

Predsednik: **Hein s. r.**

Štv. 958.

Podučiteljsko mesto

se definitivno ali provizorično podeli na četrirazrednici pri sv. Vidu poleg Ptuja, IV. plač. reda. — Prosilci naj svoje prošnje vložijo do **20. avgusta t. l.** pri krajnem šolskem svetu.

Okr. šolski svet v Ptuj, dne 19. julija 1888.

Predsednik: **Marek s. r.**

1-3